

Reportaj

Yaddaşın səssiz harayı

Dünən Xocalı soyqırımının ildönümündə insanlar sübh tezdən dəstə-dəstə "Ana harayı" abidəsinin önünə axışdılar. Ziyarətçilər susur, yaddaş danışdı. Əslində, insanlar abidənin önünə yalnız qərənfil qoymağa yox, millətin tarixində qanlı yazılmış həqiqəti bir daha dinləməyə gəlmişdilər. Bu sükut adi sakitlik deyildi, ağrının, acının, günahsız qurbanlara ehtiramın və yaddaşın səssiz harayı idi.

Abidənin önünə düzülən qərənfillərin qoxusu soyuq səhər havasına qarışdıqca izdihamın içindən zorla eşidilən dualar bu anın mənavi və fiziki ağırlığını daha da artırırdı. Ziyarətçilərin çöhrələrində keçmişin ağrısı, gözlərində isə bu günün qüruru duyulurdu. Onlarla söhbət etdikcə aydın olurdu ki, Xocalı artıq yalnız bir xatirə deyil, o həm də hər bir azərbaycanlının yaddaşında yaşayan faciədir.

Xalq artisti Cavan Zeynalı ilə söhbət edirik: "Xocalı faciəsi insanlığın utanc yeridir, günahsız, əliyalın insanlara qarşı törədilmiş ən dəhşətli faciədir. Nə idi bu qətlə yetirilən insanların günahları? Yalnız azərbaycanlı olduqlarına görə onları vəhşicəsinə qətlə yetirmək, əsir götürüb işgəncə vermək, canını götürüb qaçanları kütləvi şəkildə məhv etməyin bir adı var - vəhşilik. Tarix ən ədalətli hakimdir. Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə biz artıq torpaqları azad edib günahsız insanların qanı töküldüyü yurdumuzda ədaləti bərpa etmişik. Dünyada bir təzadə baxın: Xocalıda günahsız insanların qanını axıdanların cəzalanmasını istəməyən, susan, onları görməzdən gələn dünya bu gün Xocalıda günahsız insanların qanını tökən

separatçılara, hərbi cinayətkarlara azadlıq istəyir. Bizim xalq olaraq bu cür faciələri yaddan çıxarmağa haqqımız yoxdur. Mən yaxınlıqda yaşayıram. Demək olar ki, hər gün bu abidənin önündə dayanıb o dəhşətli faciəni xatırlayıram".

Digər həmsöhbətimiz isə akademik Gövhər Baxşəliyevadır: "Biz hər il bu müqəddəs "Ana fəryadı" abidəsinə ziyarət edirik. Əlbəttə ki, bu tarixdə görünməmiş nadir soyqırım aktlarından biri törədilib. 34 il əvvəl tarixin ən dəhşətli faciəsi baş verib. 613 nəfərin qəddarcasına həyatına son qoyulub, 150 nəfər itkin düşüb. İlk növbədə separatçılar, onları himayə edən 366-cı alayın faciədə əli olan əsgər və zabitlərini, eyni zamanda ovaxtkı Azərbaycan rəhbərliyinin məsuliyyətsizliyini qeyd etmək istəyirəm. Bu faciənin qarşısını almaq üçün vaxtında əhalini oradan çıxarmaq lazım idi. Telefonçu qızlar belə bir təhlükənin

olacağı barədə məlumatlar vermişdilər. Amma təəssüf ki, vaxtında tədbir görülmədi, köməyə gedən olmadı, nəticədə əhali qırıldı. Biz bu dəhşətli faciəni qətiyyənlə unutmamalıyıq. Mən millətin ziyalı xanımı, bir ana kimi hər il bu abidəni ziyarət edirəm. Həmişə də təsəllim o olur ki, Xocalı qurbanlarının qanı yerdə qalmadı. Ali Baş Komandanımız, Azərbaycan Ordusu günahsız

insanların qisasını aldı. Bu gün Xocalıda faciə qurbanlarının abidəsi açılır. Bu gün biz həm Xankəndidə, həm Şuşada, həm də bütün Qarabağdayıq. Bu, çox böyük hadisədir".

Bu yerdə AMEA-nın vitse-prezidenti, Elm və Təhsil Nazirliyi Molekulyar Biologiya İnstitutunun direktoru İradə Hüseynova söhbətə qoşulur: "Bu gün xalqımızın tarixində ən faciəli hadisənin baş ver-

diyi gündür. Xocalıda insanlığa qarşı böyük bir faciə törədilmişdi. Qeyd edim ki, dünya erməni diasporunun və onların havadarlarının bütün cəhdlərinə baxmayaraq, bu dəhşətli faciənin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması üçün Ulu Öndər Heydər Əliyevin dövründən çox ciddi işlər görüldü. Bu ənənəni Prezident İlham Əliyev davam etdirdi, Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə baş-

layan "Xocalıya ədalət!" beynəlxalq kampaniyası qısa müddətdə global miqyas aldı. Kampaniya çərçivəsində dünyanın müxtəlif ölkələrində anım mərasimləri, maarifləndirici aksiyalar, fotosərgilər, elmi konfranslar təşkil olundu, geniş informasiya materialları yayımlandı. Nəticə etibarilə bir sıra ölkələr və onların parlamentləri, o cümlədən ABŞ-nin bir çox ştatı Xocalı soyqırımını tanıyan qərarlar qəbul etdilər. İlahi bir ədalət var. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin sərkərdəliyi ilə biz 44 günlük müharibədə tarixi qələbə çalaraq ədaləti bərpa etdik. Buna baxmayaraq, xalq olaraq bu faciəni bir an belə unutmamalı, gələcək nəsillərə çatdırmalıyıq".

Biologiya elmləri doktoru, professor, Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü İbrahim Əzizov da həmkarının sözünə qüvvət verdi: "Xocalı faciəsi Azərbaycan xalqı-

nın tarixində unudulmaz bir yaraqdır. Bu soyqırımı təkcə o gecəni deyil, gələcək nəsilləri də dərin-dən sarsıtdı. Bu ağrı eyni zamanda xalqımızın iradəsinin sınağı oldu, amma əyilmədik, qorxmadıq, sınımadıq! İndi biz şəhidlərimizi məğlub bir xalqın nümayəndələri yox, qalib millətin övladları kimi anırıq. Faciələr unudulmamalıdır ki, heç bir zaman təkrarlanmasın. Tarix bizə bunu öyrədir: yaddaş həm dərindir, həm də təhlükəsiz gələcəyin təminatı. Ziyarətə gələn əmək kollektivləri, məktəblilər, gənclər və ağsaqqallar bir daha sübut edirlər ki, bu yaddaş yaşayır və yaşayacaq. Həqiqətdir ki, əbədi düşmənçilik anlayışı yoxdur. Bu gün regionda sülhə hər zamankından daha yaxındır. Amma sülh yalnız yaddaş üzərində qurulanda möhkəm olur. Xocalı kimi faciələr unudulmadıqca, onların dərsi gələcək nəsillərə ötürüldükcə belə qanlı hadisələr bir daha təkrarlanmayacaq.

Bu səhər abidə önündə hiss olunan ovqat həm hüznü, həm də qürurlu idi. Çünki artıq torpağı işğal olunmuş bir xalqın deyil, qalib və ədaləti bərpa etmiş bir millətin övladları kimi şəhidləri yad edirik. Yaddaş isə bu qürurun ən müqəddəs dayaqdır. Xocalı soyqırımını xalqımızın yaddaşından silinməyəcək bir tarixdir. Bu tarix bizə həm itkilərimizin ağrısını, həm də bir millət olaraq sınaq da, əyilmədiyimizi xatırladır. Bu gün biz sülhə doğru addımladığımız bir zamanda belə faciələrin bir daha təkrarlanmaması üçün yaddaşımızı diri saxlarıq - özümüzü diri qalmaq üçün.

*Elşən QƏNİYEV,
İlham BABAYEV (foto),
"Azərbaycan"*